

Simándi Irén

A Magyar Rádió az 1947-es parlamenti választási harcokban*

Az 1947-es parlamenti választások Magyarországon jelentős erőeltolódást jeleztek, de egyben a választási küzdelem eldurvulását is. A választási harcban mutatkozó hatalmi praktikák, a szinte nyílt csalás, a visszaélések, a szavazásból való kizárás, majd a parlamentből való eltávolítás, mind-mind az új politikai konstrukció, a szovjet típusú diktatúra előkészítését szolgálták. Az előrehozott választás is ez utóbbinak volt a része: 1945-höz képest a kommunisták jelentős szavazategyarodást könyvelhettek el. Ugyanakkor az 1945-ben nagyarányú győzelmet arató kisgazdapárt meggyengült. Míg 1945-ben 245 mandátummal rendelkeztek, 1947-re képviselőik száma 187-re csökkent.¹

A köztársasági elnök, Tildy Zoltán 1947. július 25-én feloszlatta a Nemzetgyűlést. Az Országos Nemzeti Bizottság 1947. július 30-án döntötte el, mely pártok indulhatnak az augusztus 31-re kiírt választásokon. Ezek a következők voltak: Magyar Kommunista Párt, Független Kisgazda-, Földmunkás- és Polgári Párt, Magyarországi Szociáldemokrata Párt, Nemzeti Parasztpárt, Keresztény Női Tábor, Magyar Radikális Párt, Demokrata Néppárt, Magyar Függetlenségi Párt, Független Magyar Demokrata Párt, Polgári Demokrata Párt és a Katolikus Néppárt. A pártok közül az addigi koalíciós kormány pártjai – MKP, MSZDP, NPP, FKGP – választási szövetséget jelentettek be. A választás előkészületei során, majd a kampányban azonban valamennyi párt szinte megkülönböztetés nélkül harcolt a többiek ellen. A szélsőségektől sem mentes kemény küzdelemben – amelynek jegyében a pártprogramok is megfogalmazódtak – nem kis szerepet kapott a Magyar Rádió. A levéltári források feltárása tette lehetővé az erről szóló tanulmány elkészítését.

A Magyar Rádió választási műsoraiban csak a választási koalícióra lépő FKGP, Nemzeti Parasztpárt, MSZDP és MKP kapott műsoridőt. E döntésről nem maradt fenn dokumentum, a politikai irányt azonban igen jól érzékeltették az év elejétől keletkezett jegyzőkönyvek. A Magyar Rádió 1947. február 11-én tartott Műsormegállapító Bizottsági ülésén Ortutay Gyula, a rádió elnöke a „leghatározottabban” felhívta az Aktuális Osztály vezetője Vajna János figyelmét arra, hogy „politikai interjúk az ő engedélye és lekturája nélkül” nem hangozhatnak el. A Szerkesztőség figyelmét pedig arra hívta fel, hogy a „híryanagokban éppúgy, mint a politikai előadásokban csak a koalíció kibontakozását elősegítő anyag mehet”. Hangsúlyozta továbbá azt is, hogy „politikai vonalon a Magyar Rádióknak a legnagyobb óvatossággal kell működniük”.²

A Rádió 1947. március 17-én tartott igazgatósági ülésén határozat született a rádióon keresztül közvetített politikai beszédekről: „...a Rádióban elhangzó minden megnyilat-

* A kutatást a Bolyai János Ösztöndíj támogatta. A kutatómunkához nyújtott segítségükért megkülönböztetett köszönet jár Sütheő Hajnalkának, a Magyar Rádió Archívuma igazgatójának, Turcsányi Mária borítéktárosnak és Sávoly Tamás irattárosnak.

1 Izsák Lajos: Pártok és politikusok Magyarországon 1944-1994. Napvilág Kiadó, 2010. 112.

2 Műsormegállapító Bizottság műsorülés jegyzőkönyve. 1947. február 11. Magyar Országos Levéltár (a továbbiakban MOL) K613. 91. cs. 65. tétel. 976. o. Vajda János életútját ismerteti Kővágó Sarolta: A Magyar Rádió és a műsorpolitika 1948 decembere és 1949 decembere között, Múltunk, 2005. 3. sz. 105-106. o.

kozásért a fegyverszüneti egyezmény³ értelmében a rádió vezetőségét súlyos felelősség terheli”, ezért a határozatnak megfelelően a jövőben kizárólag csak „a köztársasági elnök, a miniszterelnök, a két miniszterelnök helyettes, ilyen minőségben, továbbá a szakminiszterek, amennyiben saját tárcájuk keretéhez tartozó ügyekről beszélnek, mentesítettnek a rádióban elhangzó megnyilatkozásaik szövegének előzetes bemutatási kötelezettsége alól”. Ezt követően a politikai beszédek, pártnyilatkozatok „még ha az egyes politikai pártok vezető egyéniségeiről is van szó, a rádióknak előzetesen bemutatandók”. A fentiek elmulasztása esetén a közvetítés a Rádióban „nem foganatosítható”.⁴

A Magyar Rádió Archívumába megőrzött *Párthíradó* című sorozatban 1947. augusztus 18-án a Független Kisgazda-, Földmunkás- és Polgári Párt választási híradója keretében beszélgetés hangzott el a párt néhány nőtagjával.⁵ A műsor vezetője kiemelte, hogy a választások közeledtével „nemcsak a férfiakat fogja el a politikai láz, hanem most már a nők is szerepükért jelentkeznek”. A műsorban Kelemenné Takács Ilona fonyódi építési vállalkozó az iparos asszonyok, Turóczy Gézáné Nagyatádról az értelmiségi nők, míg Horváth Istvánné a párt parasztasszonyainak képviselőjeként mondta el véleményét.

Kelemenné beszámolt arról, hogy milyenek látta „hosszú éveken keresztül” a vidéken élő emberek életkörülményeit, a falvakban a „nedves falú, rogyant tetejű házakat, a földes szobákat és ezekben a szobákban megbújó nyomort”. Az országban a parasztság van többségben, vagyis megerősödésétől, életszínvonalának emelésétől „függ valamennyi többi réteg jóléte is”. „A Független Kisgazdapárt is a paraszti erőkre támaszkodik, mert ezen keresztül tudja megoldani a fizikai és értelmiségi dolgozók összes problémáit, így egész belpolitikánkat és ezen túl a külpolitikát is.”

A műsor riportere egy meglehetősen közhelyeszerű kérdéssel segítette alanyát: hogyan tudnak a nők segíteni a férfi politikusoknak? Válaszában Kelemenné kifejtette, hogy a társadalom többségét nők alkotják, ami ugyan önmagában még nem jelentene sokat, de „a szociális érzékenység és a hazaszeretet ugyanúgy megvan a nőkben is, mint a férfiakban. A történelem folyamán már többször bizonyították a nők, hogy a legkülönbözőbb foglalkozásokban megállják a helyüket.” Turóczy Gézánéól a riportert arra a kérdésre várt választ, hogy nem vonja-e el a politikai tevékenység túlzottan az asszonyokat „munkájuktól és a család gondozásától”? „Erre a kérdésre csak azt felelhetem, hogy egyrészt a családi élet keretei úgy is mint gátak, de úgy is mint védőbástyák, már régen leomlottak” – hangzott a válasz. A történelem eseményei „kiszorították a nőt a biztonságot nyújtó otthonból”. A harmadik interjúalany, Horváth Istvánné elmondta, hogy az FKGP tagjai sorába a hazája és a magyar nép iránt érzett szeretete vitte. Úgy érezte, hogy „minden magyar nőnek kötelessége most egy időre letenni a főzőkanalat. [...] A demokrácia rólunk sem feledkezett meg, s a nők vegyék fontolóra azt, hogy nem szabad csupán önmagukkal foglalkozni akkor, amikor ilyen fontos kérdéstről van szó, mint ez a mostani választás. Én is faluról jöttem ide Pestre, otthagytam csapatot, papot, gyereket, mindent és nagyon bosszant, ha más asszonyok ilyenkor közönyösek maradnak.”

3 Az 1945. január 20-án aláírt fegyverszüneti egyezményt az 1945. évi V. törvény emelte törvényerőre. A vonatkozó 16. pont és annak 6) függelékéről van szó. Eszerint „...a magyar kormány vállalta, hogy a külföldi követségek rádióösszeköttetését, valamint postaforgalmát a szovjet katonai parancsnokság által meghatározott módon fogja biztosítani”. Magyar történeti szöveggyűjtemény. 1914-1999. I. Szerkesztette: Romsics Ignác. Osiris, 2000. 381. o.

4 Nemzeti Parasztpárt Vezetősége. 1947. április 3. Magyar Rádió Archívuma (továbbiakban MRA) Schöpflin Gyula levelezése. 38. doboz.

5 Kisgazdapárti asszonyok. 1947. augusztus 18. MRA Műsorboríték. Adásba ment: 20:15-kor. Az 1945. évi VIII. törvény a nemzetgyűlési választások szövegét lásd: Törvények, jogszabályok, <http://www.1000ev.hu/index.php?a=3¶m=8215>.

A Független Kisgazdapárt híradójában augusztus 25-én Pongrácz Aladár, a párt országos választási bizottságának vezetője mondott hosszabb beszédet.⁶ Bevezetőben a választások jelentőségéről szól: „Én a választásokban az új magyar élet alapvető jelentőségű eseményét látom és szeretném, ha ezt a meggyőződésemet sikerülne mindenkibe átplántálni. A továbbiakban megmagyarázta, hogy miért tűnhettek radikálisabbnak, ugyanakkor konfliktust kerülőbbeknek a korábbiaknál.” A párt a koalíción belül – mondta – „teljes tekintéllyel” képviselni kívánja az 1944-45-ös célkitűzéseket; védeni akarja a demokráciát, a szabadságjogokat, a független és nemzeti gondolatot, a földreformot, az újjáépítést, a szabad vallásgyakorlást és a családot. A párt együtt kíván dolgozni a „munkásság képviselőivel”, hogy az iparban és a mezőgazdaságban dolgozók megfelelő bért kapjanak, minden munkavállaló biztonságban érezhesse magát.

1947. augusztus 27-én az FKGP propagandaosztályának anyagát közvetítették a párthíradóként elhangzott adásban.⁷ Ebben a választói névjegyzék pontos elkészítésének fontosságára hívták fel az összeíró bizottságok tagjainak a figyelmét, érzékeltetve, hogy az új választási törvénybe foglaltak kedvezőtlenül érintik a pártot. Ezért hangsúlyozták, hogy kiemelt figyelemmel kezeljék azokat a listákat, amelyek a választói jogból kizártak neveit tartalmazzák. Az adásban arra is felhívták a szervezetek figyelmét, hogy lehetőség volt a választási bizottságokhoz, a hivatalosan delegált tagon kívül, két-két „pártmegbízottat” is küldeni. A bizottságokban így három-három párttag lehetett jelen. Mint írták: a szavazatszedő bizottságokhoz pedig három-három, a párt által megbízott személy kerüljön.

1947-ben a választásokat a kommunista párt által szervezett úgynevezett „kék cédu-lás” szavazás árnyékolta be. A törvény lehetővé tette, hogy mindazok a választásra jogosultak, akik a választások napján nem tartózkodnak a lakóhelyükön, máshol is szavazhassanak. A kommunisták által utaztatott „kékcédulások” így több választási helységben is leadták szavazataikat. Ennek veszélyét próbálta kivédeni a Kisgazda Párt, amikor az adásban a műsoron keresztül arra utasították a szavazatszedő bizottságokhoz delegált tagjaikat, hogy a választás napján a bizottságnál jelentkező „idegen szavazó polgárokról, akik hivatalos összeíró lajstrom-kivonattal jelentkeznek szavazásra, készítsenek külön névjegyzéket”.⁸

A *Párthíradó* műsorában 1947. augusztus 29-én Dobi István választási beszédét közvetítették. A Független Kisgazdapárt új, a koalíciós együttműködést támogató elnöke beszéde elején a választási kampány ígéreteiről mondta el véleményét.⁹ „Egyes pártok Dárius kincsét” is ígérték a választóknak egy-egy szavazatért. A párt nem áll be az ígérgetők sorába – mondta. „Mi, akik ezzel a néppel együtt harcoltunk végig a nehéz ellenzéki esztendőket, valahogy úgy érezzük, hogy magunkat is megszégyenítenénk a felelőtlen ígéretekkel.” Kitért az egyre keményebb választási harcra is. Mint mondta, a választások előtt a koalíció tagjai megígérték, hogy legalább egymást nem támadják. „Magyar ember az ígérgetést még a politikában is megtartja. Mi megtartottuk. Ha evvel csak egy kicsinykét szolgáltuk az ország békességét, azt gondolom, hogy jól cselekedtünk”. Beszéde végén a választások történelmi jelentőségére hívta fel a hallgatóság figyelmét,

6 Pongrácz Aladár 1947. augusztus 25-én este ½ 8-kor a Magyar Rádióban elmondott választási beszéde. MRA Műsorboríték. Adásba ment: 19:30-20:30.

7 84. sz. rádió párthíradó. 1947. augusztus 27. MRA Műsorboríték. Adásba ment: 17:50-től.

8 Uo. 3. o. A párthíradóban részletes felsorolást olvashatunk arról, hogy a párt az országban hol és mikor tart választási gyűlést valamint azt is közölték, hogy ki tartja a beszédeket. Uo.

9 Dobi Istvánt 1947. június 1-én, Nagy Ferenc eltávolításakor választották elnökké. Vida István: A Független Kisgazdapárt politikája 1944-1947. Akadémiai Kiadó 1976. 294. o. Választási beszéde. 1947. augusztus 29. MRA Műsorboríték. Adásba ment: 19:30-tól.

az érzelmek húrját is megpengetve. „Sokféle dolog van a magyar életében, ami jól megfért és megfér ezután is a kívánatos demokratikus fejlődéssel, de csak addig van meg, amíg a Független Kisgazdapárt él és tényező a politikában.”

Az 1947. augusztus 26-án elhangzott *Párthíradó*ban Szabó Pál, a kommunista párttal együttműködő koalíciós párt, a Nemzeti Parasztpárt alelnöke volt az előadó.¹⁰ Hangsúlyosan szólt az 1947-es választási kampány néhány jellemző mozzanatáról, összevetve azokat az 1945-ös választás tanulságaival. Akkor nagyon sokan mentek el szavazni – mondta. A parasztság négy pártra szavazott. „Szavaztunk az urak pártjára, szavaztunk a tőkés pártjára, szavaztunk a munkások pártjára. És miránk, a parasztpártjára, nem szavaztak se a tőkés, se a gyárosok, se a bankárok, sőt még munkások sem szavaztak ránk.” Milyen eredménnyel járnának a parasztpárt agitátorai, ha a Gyáriparosok Országos Szövetségéhez mennének? Azt mondanák, hogy „urak, gyárigazgatóék, részvényesek szavazzatok ránk” a Nemzeti Parasztpártra! „Vajon volna-e valaki, aki ránk szavazna? Vagy elmennénk Csepelre, a Weiss Manfréd-gyárába, kerülne-e munkás, aki ránk szavazna? Vagy ha elmennénk a Budai Polgári Kaszinóba, vagy a Pesti úri kaszinóba [...] lenne polgár, aki ránk szavazna? Nem lenne bizony.” A párt vezetése és tagsága nem is lepődik meg ezen – mondta a politikus. „Szavazzon mindenki a saját pártjára.” A parasztságnak azonban „kötelessége, ha egy szikrányi kis felelősséget is érez a saját sorsáért”, a gyermekei jövőjéért, akkor „igenis szavazzon a saját pártjára”!

A Nemzeti Parasztpárt *Párthíradójának* 1947. augusztus 28-i adásában¹¹ két figyelemztetés is elhangzott. „Tájékoztatták” a hallgatókat arról, hogy a választásokkal kapcsolatban különféle álhíreket terjesztenek olyanok, aki a választások „tisztaságát akarják zavarni”. Ilyen álhír volt például, hogy a szavazócédulák „meg lesznek számozva és utólag mindenkiről meg fogják tudni melyik pártra szavazott”. A választás megzavarásának másik módja, hogy egyesek azt híresztelik valakiről, hogy ő nem szerepel a választói névjegyzékben. Ilyen esetek a tanyai szavazókörokbén fordulnak elő, itt a távol lakók nem tudnak személyesen meggyőződni, hogy szerepel-e a nevük a jegyzékben. A párttagok feladata, hogy ezeket a „szóbeszédet megcáfolják, és figyelmeztessenek minden szavazót, nézze meg a névjegyzéket, nehogy a hamis híresztelés miatt elessenek választójoguk gyakorlásától.

A *Párthíradó* 1947. augusztus 29-i, a választások előtt két nappal elhangzott műsorában Erdei Ferenc, a Nemzeti Parasztpárt főtitkára már kemény szavakkal szólt a választókhoz.¹² Nem csupán arról, hogy a pártra szavazzanak, hanem szóvá tette a pártot ért támadásokat is. Azért szükséges a pártnak minden szavazat, mert „az ellenzéki pártok, sőt némely koalíciós szövetségünk is nagyon furcsán agítálnak a Nemzeti Parasztpárt ellen” – mondta.

A Magyarországi Szociáldemokrata Párt a kampány utolsó heteiben megkeményítette hangját a Rádióban is.¹³ Prágai Sándor, a propagandaosztály munkatársa, az 1947. augusztus 13-án elhangzott *Párthíradó*ban mutatta be a párt választási listáján induló jelöltek, amiből kiderült, hogy a választék széles volt ugyan, de a jelöltek között hangsúlyozottan a bérmunkások voltak többségben. Mint sorolta: a párt, a „munkások, pa-

10 Szabó Pál: Régi választások, mai választások. 1947. augusztus 26. MRA Műsorboríték: Adásba ment: 13:00-tól.

11 Itt a Nemzeti Parasztpárt Rádióhíradója, beszél! 1947. augusztus 28. MRA Műsorboríték: Adásba ment: 17:10-től.

12 A magyar parasztdemokráciáért. Erdei Ferenc rádióbeszéde. 1947. augusztus 29. MRA Műsorboríték: Adásba ment: 19:45-től.

13 Kik vannak a Szociáldemokrata Párt választási listáján? 1947. augusztus 13. MRA Műsorboríték: Adásba ment: 17:10-től.

rasztoz, és haladó értelmiségiek pártja”, ez legvilágosabban a jelöléseknél mutatkozik meg. A párt 611 jelöltet állított, ebből 192 ipari munkás, 126 földmunkás, 163 értelmiségi, 78 kisiparos és kiskereskedő és 52 különböző munkakört betöltő nő. Ezekből az adatokból is kiderül, hogy a párt vezetése az egyes csoportok problémáit a csoport tagjainak képviselével szeretné megoldani. Ezzel azt a tévhitet kívánja eloszlatni, hogy a párt csak a munkásokat tömöríti, és más társadalmi rétegekkel (parasztság, értelmiség) nincs kapcsolata.

A párt vezetői mellett a képviselői listákra kerültek gyárakban, üzemekben a „satupad és esztergapad mellett dolgozók”, akik „munkájukkal építik újjá az országot”. Majd a remélt húzónevek következtek közöttük Marosán György „sütőmunkás”, Molnár Imre kertész, Padi György vasmunkás, Kisházi Ödön vasmunkás [...], az ipari munkások „legjobbjai”. Az MSZDP „büszkén vallhatja magáénak a haladó értelmiségiek nagy táborát, mert vezetői között is éppen úgy, mint tagjai között nagy számmal szerepelnek.” A jelöltek között említette Bóka László író, Száva István főszerkesztőt, Kassák Lajos író, Egri István rendezőt, Kemény György ügyvédet és másokat. Kisiparosok és kiskereskedők már régen csatlakoztak a párthoz – említette, s közülük is megnevezett néhányat: Dávid János kisiparos, Bródy Sándor kereskedő, Varga József kiskereskedő, Tury Mihály vendéglős. Nem felejtette el külön hangsúlyoznia, hogy a párt választási listáján szép számban szerepelnek nők. Mint mondta: a párt képviselőjelölt listáján 52 nő szerepel, ezzel az MSZDP példát mutat a „magyar politikai életnek”.

1947. augusztus 12-i *Párthíradó*jában a Magyar Kommunista Párt is arra szólította fel a szervezeteit, hogy a „legnagyobb gonddal ellenőrizzék azt, hogy minden kommunista szavazó szerepel-e az ideiglenes névjegyzéken”.¹⁴ Azok, akiket kihagytak a névjegyzékből augusztus 18-ig írásban kérvényt nyújthatnak be a központi összeíró bizottságoknál és kérhetik, hogy vegyék fel őket a pótnévjegyzékre. [...] Minden városban és járási székhelyen működik egy bizottság. Ez a bizottság egyben „választási bizottságként is működik és a szavazás előkészítése és lefolytatásának ellenőrzése a feladata”. [...] Ugyanakkor a pártszervezetek tagjait felszólították: ha azt tapasztalják, hogy az „összeíró bizottság meghagyta a választójogát egy olyan fasisztának, vagy reakciónak, akinek a törvény értelmében nem lenne választójoga, akkor nyújtsanak be felszólamlást a központi összeíró bizottsághoz”, kérjék, hogy töröljék az illetőt a névjegyzékből. A párt tagjaitól elvárták, hogy az MKP képviselőlistáját a „legszélesebb néprétegekben” ismerlessék, mert az tükrözi azt, hogy a párt a legszélesebb társadalmi rétegeket tömöríti. „Mi a magyar nemzet túlnyomó többségének pártja vagyunk”, ahogy ezt „Rákosi elvtárs Csepelen mondta”. Az MSZDP-hez hasonlóan az MKP is kiemelte munkás-közeliségét: a párt 694 jelöltet indított, közülük 296 volt ipari munkás, 204 paraszt, 168 értelmiségi, 36 kisiparos és kiskereskedő, 100 nőképviseelő. „Ez mutatja a legjobban, hogy milyen nagy szerepet és jelentőséget tulajdonítunk a magyar asszonyoknak hazánk jövőjének kialakításában” – hallhatták a párt felhívásában. A párt vidéki szervezeteinek figyelmét arra is felhívták, hogy augusztus 20-án Szent István ünnepén rendezzék meg az „újkönyér ünnepét”, a ünnepség „műsoranyagát” az „Országos Propaganda Osztálytól” kérhetik a szervezetek.

Nógrádi Sándor, a párt propaganda osztályának vezetője a *Párthíradó* 1947. augusztus 25-én elhangzott műsorában¹⁵ azt ígérte, hogy a választások után „meg fognak szünni

14 Itt a Magyar Kommunista Párt híradója beszél. 1947. augusztus 12. MRA Műsorboríték: Adásba ment: 17:10-kor.

15 A magyar nép felemelkedéséért és a nemzeti megerősödésért. 1947. augusztus 25. MRA Műsorboríték: Adásba ment: 19:45-20:00.

politikai válságok, az állandó belpolitikai zűrzavar, melyet a köztársaság-ellenes összeesküvők és barátaik idéztek elő, és amely állandó veszélybe hozta mind az ország újjáépítését, mind hazánk jó hírét külföldön”. A választásokat követően az emberek joggal remélhetik, hogy „megszilárdul a béke, a belső nyugalom és a rend az országban”. Hangsúlyozta, hogy a párt az eddig elért eredmények ellenére is elégedetlen. Fontos feladatának tekinti az „árdrágítók, árurejtegetők, spekulánsok” elleni harcot, a közszükségleti cikkek magas ára elleni küzdelmet, a korrupció kiszorítását a közéletből. Bejelentette, hogy további sürgős intézkedéseket fognak tenni a munkanélküliség „gyors” felszámolására, amire lehetőséget biztosít a hároméves tervben előirányzott munkák. Ami a párt külpolitikáját illeti – mondta – baráti együttműködést, kell kialakítani a „dunavölgyi” népekkel. „Arra kell törekedni, hogy a jövőben ne ellenségeink, hanem barátaink legyenek a szomszédnépek.” Ennek alapja a magyar „kisebbségek jogainak a szomszéd országok által való teljes elismerése kell, hogy legyen”. Elkerülte viszont a már megindult szövetségi törekvéseket, a termelőszövetkezeteknek még a nevét sem említette. Feltűnt viszont a kolhoz elnevezés, amikor határozottan tagadta, hogy a párt a parasztgazdaságok kolhozosítását tervezné. „A reakció tudja, hogy minél erősebb” a párt, „annál erősebb a demokrácia”. „Ezért hozakodik elő ismét a kolhozról szóló hazug meséjével a falun, mondván, hogy a kommunisták kolhoz akarnak.” [...]

Az MKP a *Párthíradó* 1947. augusztus 30-ai műsorában a provokációról érkezett híreket továbbította a hallgatónak.¹⁶ A választások tisztaság közös ügy érdeke „valamennyi pártnak, különösen pedig a koalíciós pártoknak”. Ennek érdekében „határozottan fel kell lépni az egyre sűrűbben jelentkező provokációs kísérletekkel szemben”. „A gyengülő reakció előre érzi vereségét s ezért a provokáció piszkos fegyveréhez nyúl a demokrácia várható győzelmének diszkreditálására.” Ezzel a célja, hogy a rendezavarásokra hivatkozva „próbálja hamisnak feltüntetni a választás eredményét”.

A pártok mellett a szakszervezetek is lehetőséget kaptak arra, hogy a választási műsorokban hallassák a hangjukat. A támogatás nagyobb részben az MKP-nak, kisebb részben a szociáldemokratáknak jutott. Így a *Párthíradó* műsorában a Szakszervezeti Tanács nevében Apró Antal, a MKP KV tagja tartott előadást.¹⁷ Beszédében elsőként azt hangsúlyozta, hogy a politikai pártok választási munkája mellett a szakszervezetek tevékenységét sem szabad lebecsülni, hiszen „hatalmas erőt képviselnek”. Elmondta, hogy az 1945-ös választások idején mintegy 700 000 tagja volt a szakszervezeteknek, ami két év alatt megduplázódott: a taglétszám 1947-re elérte a 1,5 milliót. A szakszervezetek vezetésében a „két munkáspárté a döntő szó”. A szakszervezetek vezetői nagy többségben él munkások. A választásokon a „szervezett dolgozók elsősorban a két munkáspártot fogják szavazataikkal támogatni.” Véleménye szerint az 1945-ös nemzetgyűlésbe bekerült szakszervezeti képviselők jól megállták a helyüket, és a szakszervezetek munkájának elismerését jelenti, hogy a MKP Kossa Istvánt, a Szakszervezeti Tanács Főtitkárát a nemzetgyűlés alelnökévé jelölte, aki Varga Béla „szökése után” az elnöki tisztelet is betöltötte. Utalása az eltávolított politikus megnevezésével ritka kivételnek számított, mivel ezek az akciók nem számíthattak túlságosan nagy népszerűsége. Apró Antal beszámolt arról is, hogy a választási kampány során „a dolgozók körében verseny alakult ki” azért, hogy minél több vasmunkás, bányász, építőmunkás, mérnök, pedagógus kerüljön be a Kommunista Párt listáján az új országgyűlésbe. A szakszervezetek bizakodva te-

16 A Kommunista Párt hangja a provokációról. 1947. augusztus 30. MRA Műsorboríték. Adásba ment: 22:30-tól.

17 A szakszervezetek és a választások. 1947. augusztus 26. MRA Műsorboríték. Adásba ment: 21:35-kor.

kintenek a jövő elé, mert „tudják, hogy az ország legnagyobb munkáspártja, a Magyar Kommunista Párt győztesen kerül ki a választásokból”.

A választási kampány idején a kormány, valamint a Belügyminisztérium Választási Csoportja is a *Párthíradó*ban tájékoztatta folyamatosan a lakosságot a szavazással kapcsolatos legfontosabb információkról, teendőkről. Közülük az egyik rész, különösen annak utolsó sorai, igen figyelemre méltóak lehetnek. Az 1947. augusztus 27-én elhangzott műsorban¹⁸ arra hívták fel a figyelmet, hogy minden szavazó ellenőrizze személyi igazolványának, vagy annak hiányában rendőri bejelentőlapjának meglétét, és azt a választáskor vigye magával. Ha bármilyen ok miatt valaki a bejelentőlapot sem tudja beszerezni, akkor „forduljon a pártbizalmihoz, akinek igazolása pótolni fog minden okirati igazolást”. Nem lehetett túl népszerű a szesztilalomról szóló közlemény, amely 1947. augusztus 30-án 0 órától szeptember 1-jén 24. óráig tiltotta a községek, illetve városok területén a szeszszállított árusítását, kiosztását vagy más módon való forgalomba hozatalát. „Arra is fel kell hívni a lakosság figyelmét, hogy aki a rendelkezést megszegi, vétséget követ el és hat hónapig terjedő fogházzal büntethető.”

A Belügyminisztérium Választási Csoportja a *Párthíradó* 1947. augusztus 28-i műsorában egy érdekes kis választási trükkre, egyben csalásra figyelmeztetett.¹⁹ „Egyes pártok a hivatalos közlemények külalakjához és szövegéhez hasonló szövegű propaganda falragaszokat készítenek és ragasztanak ki”, ezeken azt közlik, hogy a szavazólapokon a pártjuk kockájába tegyék a keresztet. A Választási Csoport arra is felhívta a figyelmet, hogy a választópolgárok a legkisebb szabálytalanság esetén is tegyenek jelentést legközelebbi illetékes hatóságnál. Közlemény utalt arra, hogy számítottak a választásokból kizártak ellenlépéseire. A Belügyminisztériumba augusztus 30-án érkezett bejelentést ismertette értesítették a lakosságot, hogy Budapesten és peremvárosaiban valamint egyes vidéki városokban „felelőtlen elemek, hogy zavart keltsenek és a demokrácia jó hírnevét aláássák, felkeresték a választói névjegyzékből kihagyottakat és arra igyekeztek rábírní őket, hogy a szavazás reggelén zárt csoportokban vonuljanak a szavazó helyiségek elé és ott tüntetések rendezésével követeljék leszavazásuk lehetővé tételét”. Ezért minden állampolgár figyelmét felhívják, hogy csak az élhet választójogával a törvény alapján, aki szerepel a választói névjegyzékben. Aki a jegyzékben nincs felvéve és mégis szavaz, törvénybe ütköző cselekményt követ el, ennek következménye hosszabb időre történő szabadságvesztés lehet.²⁰ A Belügyminisztérium Választási Csoportja tájékoztatott arról is, hogy külföldi újságírók számára és „egy meghatározott személyek részére a szavazóhelyiségekbe belépésre jogosító igazolványt adott ki”. Az igazolványok felmutatásával az újságírók bemehetnek a választási bizottságokhoz.²¹

Már a választások napján, 1947. augusztus 31-én közismertté vált és nagy felháborodást váltott ki „kék cédulával” történő szavazás. A névjegyzékkivonattal szavazók számát nehéz megállapítani. A korabeli dokumentumokban az szerepel, hogy 62 981 szavazatot adtak le ilyen módon. Mások az ilyen szavazatok számát 100 000–200 000-re becsülik.²²

18 Figyelem, itt a belügyminisztérium választási csoportja beszél! 1947. augusztus 27. MRA Műsorboríték: Adásba ment: 22:20-23:46.

19 Figyelem, itt a belügyminisztérium választási csoportja beszél! 1947. augusztus 28. MRA Műsorboríték: Adásba ment: 22:20-23:30.

20 Figyelem, itt a belügyminisztérium választási csoportja beszél! 1947. augusztus 30. MRA Műsorboríték: Adásba ment: 22:20-tól.

21 Uo.

22 A 62.000-es számot Péter Gábor, az Államvédelmi Osztály (ÁVO) vezetője említi. A Belügyminisztériumban összesen 200.000 kivonatot készítettek. A kékcédulás szavazatok így érdemben nem befolyásolták

A központi választási bizottság 1947. szeptember 5-én hirdette ki a választások hivatalos eredményét. Eszerint az országban 5 031 025 választópolgár voksolt, ebből 4 998 338 volt érvényes és 32 687 érvénytelen szavazat. A pártok mandátumainak száma a következőképpen alakult: Magyar Kommunista Párt 100, Független Kisgazdapárt 68, Magyarországi Szociáldemokrata Párt 67, Nemzeti Parasztpárt 36, Keresztény Női Tábor 4, Demokrata Néppárt 60, Magyar Függetlenségi Párt 49, Magyar Radikális Párt 6, Független Magyar Demokrata Párt 18, Polgári Demokrata Párt 3. Az új országgyűlésbe, a koalíció 271, az ellenzék 140 képviselője jutott be. A választási szövetséget alakító négy párt: az MKP, az MSZDP, az FKGP és az NPP a szavazatok 60,9 %-át kapta meg, az ellenzéki pártoknak 39,1% jutott. Az elemzések arra utaltak, hogy annak ellenére, hogy a kommunista párt kapta a legtöbb szavazatot (22,3%), a választók a polgári értékeket hangsúlyozó pártokat helyezték előtérbe, a választók a polgári értékekre leadott szavazatok együttesen csaknem 55%-ot tettek ki.²³

A választásokat követően a Magyar Rádió *Heti Szemle* műsorában Gergely István, az MSZDP sajtóosztályának vezetője „Az országos pártválasztmány ülése után” című előadásában nem túl elégedetten ismertette a párt eredményeit.²⁴ Kiemelte, hogy a párt a választásokon a szavazatok számát illetően a negyedik, a mandátumok számát tekintve a harmadik helyen végzett, ami „bizonyos csalódást keltette a pártban, amelynek tömegei joggal érezték, hogy a számszerű eredmény nem fejezte ki a párt igazi erejét és súlyát”. Ugyanakkor feladatként jelölte meg azt is, hogy az új helyzetben tisztázzák viszonyukat a kommunista párttal, s nem utolsó sorban állapodjanak meg a megalakítandó koalíciós kormányban a pártot megillető pozíciókról. Kifejtette: „Őszintén meg kell mondanunk, hogy a Kommunista Párttal való együttműködésünk meglazult az utóbbi hónapokban, de különösen a választási kampány során. Nem a mi hibánk következménye volt ez! Mi hátsó gondolatok nélkül teljesítettük vállalt kötelezettségünket, ami a munkásegység építésében reánk hárult, marxistákhoz méltóan értelmeztük a munkásegységet, ennek érdekében sokszor lemondunk jogos igényeink érvényesítéséről... Sajnos, testvérpártunk részéről ugyanilyen jóindulatú állásfoglalást a munkásegység iránt nem mindig tapasztaltunk...” Ezért a pártvezetés úgy döntött, hogy a „jövőben meghatározott feltételek teljesítését követeli meg demokratikus partnereitől”. A szociáldemokrata párt ezért az együttműködés lehetőségét kívánja tisztázni a kommunista párttal, mert „ezen áll vagy bukik a magyar demokrácia”. A felszíni problémák kezelésének, a komolyabb ellentétek eltusolásának „nincs értelme tovább, a nézeteltéréseket tisztázni kell”, mert csak úgy lehet „kiépíteni a két munkáspárt egységfrontját, hogy azon ne üthessen részt az ugrásra készen álló magyar fasizmus”.

Az MSZDP politikáját és magatartását a vezetés és a tagság „osztályharcos szocialista” meggyőződése hatja át, mondta Gergely, mintegy eleve elutasítva minden olyan vádaskodást, amely szerint az MSZDP is besorolható lenne a „reakció szekértolójának” táborába. De egy fenyegetést is elhelyezett, nem is túlzottan burkoltan. „Mindenkori számára világossá vált, hogy a szociáldemokrata párt nélkül nehéz elképzelni demokratikus kormányátalakítást és kibontakozást... Ha mi kilépünk a koalícióból, a demokrácia végzetes válságba kerül, mert a kormányban maradt egyetlen munkáspárttal szemben felsorakozna a magyar ellenforradalom, és ezt a helyzetet parlamentáris átcsoportosításokkal

a választás eredményeit. A számokat közli Romsics Ignác: Magyarország története a XX. században. Osi-
ris, 2005. 292.

23 Izsák Lajos: Pártok és politikusok... i.m. 147., 130.

24 Az országos pártválasztmány ülése után. Gergely István előadása. 1947. szeptember 10. MRA Műsorbró-
tók: Adásba ment: 21:00-21:25-ig.

csak ideig-óráig lehetne megmenteni a kirobbanástól.” A párt nélkül „nincs demokrácia” és ezért hangsúlyozza, hogy az ország vezetésben „sokkal nagyobb súly illeti meg” a szociáldemokratákat, mint korábban. Ezért a párt készen áll arra, hogy „erkölcsi és tömegerejével a demokráciát továbbépítse” – mondta beszédének záró részében.

A Magyar Rádió nem egyedül képviselte a média korabeli fórumait, de műsora milliókhoz jutott el. A választáson induló pártok a rádió mellett természetesen felhasználták a filmhíradót és a sajtót, broszúrákban is terjesztették a pártvezetők propaganda beszédeit. A rádióban sugárzott választási műsorokból ugyanakkor kitűnhet, hogy a megszólaló pártvezetők a garnitúra második vonalából jöttek, és – talán az egy Apró Antal kivételével – olyanok voltak, akik e terület, a propaganda avatott értői voltak. A pártvezetők ugyanis szívesebben szerepeltek személyesen, megjelenve nagygyűléseken és más pártrendezvényeken. A rádióban elhangzott anyagokból kiderül, hogy az ott elhangzottakat jól hangolták össze, a tematikájukat érzékelhetően központilag határozták meg. A rádióra is érvényes cenzúra ellenére nincs nyoma annak, hogy az elhangzásra készített, gépelt formában fennmaradt szövegekből bármely részt eltávolítottak volna. Kizárólag a sugárzás esetenkénti megváltoztatása tapasztalható a tervezett kezdési időponthoz képest.